СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ЦІНА 3 ЦЕНТИ. РІК XXXII. Число 4. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 5. січня, 1924. VOL. XXXII. No. 4. Jersey City, N. J., Saturday, January 5, 1924. THREE CENTS

ПРИСПІШУЮТЬ СПРАВУ ПОДАТКІВ

ВАШІНГТОН, 3. січня. — Хоча нова палата послів, зібравшися на посвяточні наради, рішила відложити засідання до слідуючого понеділка, комітет палати для приходів рішив відбувати свої засідання далі, щоби чим скорше поставити перед палатою проект зниження податків.

СЛІДСТВО В СПРАВІ ВИБОРЧИХ НАДУЖИТЬ

ВАШІНГТОН, 3. січня. — Сенат рішив нині розвести слідство над виборами сенатора Ерла Майфілда з Тексасу, котрого вибрано в 1922. році при помочи Ку-Клакс-Клена та величезних грошевих видатків.

ДЖАНСОН ПРОТИ КУЛИДЖА

КЛІВЛЕНД, Огайо, 3. січня. — Сенатор Гайрем Джансон почав тут нині свою кампанію за своїм іменованием кандидатом републиканської партії при слідуючих виборах. Виголосив він промову, в котрій остро осуджував політику Кулиджа, називаючи продаж оружа Мексикови неморальним а обниження податків фалшом.

ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД КУЛИДЖА ВИКИНЕННЯ ВСІХ ПЮЧИХ

ВАШІНГТОН, 3. січня. — Конгресмен Апшо, котрого називають найсухійшим прогибіціоністом в конгресі, виголосив в палаті послів промову, в котрій взивав президента Кулиджа, щоби він сейчас почав кампанію за заведенням прогибіції від викинення з уряду, фльоти та армії кождого чоловіка, що вживає алькоголічного напитку.

ПРОТИ ОБМЕЖЕННЯ ІМІГРАЦІЇ

ВАШІНГТОН, 3. січня. — Провідник американських сіоністів Луис Маршел, ставши на переслуханню перед іміграційним комітетом палати послів, противився дальшому обмеженню іміграції з европейських країв як противному американським засадам.

ОБСТРУКЦІЯ ПОСТУПОВЦІВ ТРЕВАЄ ДАЛІ

ВАШІНГТОН, 3. січня. — Поступовці не відступили від свого домагання мати свого представника головою комітету межистейтової торговлі. Через се наради конгресу далі спиняються.

ГЮЗ ЗНОВА ПРО БОЛЬШЕВИЦЬКУ АГІТАЦІЮ

ВАШІНГТОН, 3. січня. — На доказ своїх закидів про большевицьку агітацію в Злучених Державах, Гюз знова подав до відома одну статтю з московської „Правди", в якій Зіновєв, голова петроградського совета, взиває американських комуністів захопити в свої руки американські робітничі юнії та поширити свій уплив на американських „селян".

МАЮТЬ ОТВОРИТИ ДЕСЯТИЙ ЮНІЙНИЙ БАНК

НЮ ЙОРК, 3. січня. — Після завтра отвирають тут для бизнесу новий юнійний банк, уже десятий банк того рода в Злучених Державах. Буде ним банк юнії жіночих кравців.

ДОМАГАЄТЬСЯ СЛІДСТВА НАД ПРОДАЖЮ ЗБРОЇ МЕКСИКОВИ

ВАШІНГТОН, 3. січня. — Згідно зі своєю обіцянкою конгресмен Фернайлд з Ню Йорку вніс в палаті послів резолюцію за слідством в справі продажі оружа мексиканському урядови Обрегона.

З МЕКСИКАНСЬКОЇ ЗАВЕРУХИ

МЕКСИКО, 3. січня. — Федеральні війська побили коло Салюкпана, села в стейті Мексику, 5 миль від столиці, відділ повстанців під проводом Ромуля Фігвероа. Повстанці стратили в бою пів тисячки людий. Федеральні війська помашерували в нафтовий округ.

АМЕРИКАНЦІ В МЕКСИКО ПРОСЯТЬ ПОМОЧИ АМБАСАДИ

МЕКСИКО, 3. січня. — Американські купці в Мексико просять американську амбасаду, щоби вона помогла їм зробити якусь угоду з повстанцями, які задержали їх товари в порті Вера Крус та грозять конфіскатою всіх товарів, якщо властителі не заплатять мита повстанчому урядови.

СУД ПОТВЕРДЖУЄ ПРОДАЖ НІМЕЦЬКИХ ПАТЕНТІВ

ВИЛМИНГТОН, Делавер, 3. січня. — Федеральний суд розглянув питання, чи фабрики, які дістали в час війни від американського уряду німецькі патенти, мають право їх далі задержувати, рішив, що продажа була правна та що покупці є правними посідачами.

ВЕЛИКИЙ ВИБУХ КРОХМАЛЮ У ФАБРИЦІ

ПІКИН, Илиной, 3. січня. — У фабриці Корн Продактс Компані вибух крохмаль, наслідком чого згинуло 40 робітників. Богато покалічених відставлено до шпиталів. За вибухом повстав пожар, котрий знищив два доми.

ДЕВЯТЕРО ЛЮДИЙ ПОТОНУЛО ПІДЧАС БУРІ В ЗАЛИВІ

НЮ ЙОРК, 3. січня. — Наслідком бурі, що лютувала в Великім Південнім Заливі коло Ню Йорку, затонуло кілька лодок, а на них погибло 9 людий. Були се переважно рибаки з доколичних побереж.

НА МІСЦЕ ГАРМАТ ПЛУГИ

НЮ ЙОРК, 3. січня. — Великі сталеві підприємства, як відома Бетлегем Стіл Корпорейшен, подають в своїх річних звітах, що вони майже вже зовсім занихали робити гармати та перейшли на мирну продукцію.

КОЛЯДА РІДНІЙ ШКОЛІ!

Пригадуємо українському громадянству в Америці, що після ухвали Першого Конгресу Обєднання, а також і нашого традиційного звичаю, всі збірки, які переводяться в Америці на народні цілі в часі від Різдва до Йорданських свят, призначені на Рідну Школу в старому краю.

Всі цифри про стан нашого шкільництва як і факти про монгольський похід Польщі на знищення нашої культури і школи, про що нас інформує майже кождого дня наша українська преса, говорять аж надто пророчисто про конечну, негайну та обильну допомогу Рідної Школі.

Ми нарід культурний і хочемо ним остатись, мимо монгольского наїзду Польщі. Культура народу опирається на школі. Тому боронім Рідну Школу, бо її загла́да, се наша культурна і національна смерть.

Зібрані жертви шліть до Обєднання з призначенням на Рідну Школу!

Обєднанне Українських Організацій в Америці.

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

ЗМЕНЧЕННЄ НАЦІОНАЛЬНОГО ДОВГУ АМЕРИКИ

ВАШІНГТОН, 3. січня. — Департамент скарбу обчислює, що державні довги Злучених Держав зменчилися за 1923. р. о 400 міліонів долярів. З кінцем року довги сі виносили разом 21 міліярд 589 міліонів 160 тисяч 346 долярів.

МІЛІОНЕР ПЛАТИТЬ КАРУ ЗА НЕПЛАЧЕННЯ МИТА

Нюйорський митовий уряд засудив нюйорського міліонера Штравса на 150,000 долярів кари за те, що він перевіз через митовий уряд з Европи велику масу дорогоцінностий, не записавши їх до оплати мита.

НА СЛІДЖЕННЄ НЕДУГ ЖОЛУДКА

Вдова Меклинток з Вилкс Баре, в Пенсилвенії, утворила півміліонову фундацію для розсліду недуг жолудка й кишок. На таку недугу помер був її муж.

ДОРАЗОВІ СУДИ В ПОЛЬЩІ

Рада міністрів продовжила треваннє доразових судів в цілій Польщі аж до відкликання.

ЗЛОЧИН ІЗ ПЕРЕД ТРЬОХ РОКІВ

В селі Грегорові Рогатинського повіта знайдено в стодолі господаря Андрія Вишняка закопані два кістяки. А знайдено їх зовсім случайно. Парубок, що служив у Вишняка, копав яму у стодолі і натрафив на щось твердого. Була це чашка. Дали знати поліції, а ця викрила таке:

В 1920 р. жив у Грегорові богатий господар Михайло Вишняк, вдовець із сином Андрієм. Одного дня заїхала до них якась Марія Солецка, колишня знайома старого, молода і гарна жінка. По недовгім часі заявив старий Вишняк синови, що жениться з Солецькою і записує їй половину маєтку. Андрій обурився так, що рішився урити Солецьку. Одного разу, в часі неприсутности батька убив її ударами сокири в голову і закопав в стодолі. Батькови сказав, що Солецька виїхала з якимсь мущиною. Старий Вишняк думав, що вона верне за кілька днів, тому вибрався „другого" дня до Рогатина, щоб зробити нотаріяльний акт запису половини маєтку Солецькій. Тому Андрій убив і батька і теж закопав його у стодолі. Сам оженився і став господарювати. Аж знайдення кістяків викрило злочин, а вислідження улекшив приятель Андрія, Петро Зубаньский, перед яким той признався. В хвилі викриття злочину Андрій Вишняк був у війську в Чорткові. На слідстві він до всего признався.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

В місті Янгставні, в стейті Огайо, помер від нещасного случаю дня 16. грудня 1923. р. член Українського Народного Союза, гр. Дмитро Кулин.

Покійний переходив улицею, коли на нього наїхав автомобіль та тяжко покалічив. Його зараз відставлено до шпиталю, але лікарі не могли вже дати йому помочи. Там він і помер наслідком покалічень, віднесених підчас сього випадку.

Покійник походив з села Городка, в ліському повіті, в Галичині, де він родився був коло 35 літ тому назад. До Українського Народного Союза приступив він був в році 1914. Вмираючи, полишив жену Катерину та 6 малих дітий.

ПЕРЕДВІСТНИКИ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ

Цьогорічна зима побиває рекорд нормальности. Як ми вже повідомляли, на Україні запала друга весна. Температура доходить +22 степенів Реомюру. Коли на Україні в цей час бувають звичайно великі снігі, особливо на Лівобережу, то тепер цвітуть там черешні, боз, фіялки. Цей факт для України є катастрофальний, бо в цей спосіб знищиться ціла озимина і потягне за собою знова сумні наслідки. Цікаво, що під цей час у Франції упав великий сніг і панують бурі, які наносять великі шкоди. Навіть в північній Африці, в Алжирі упав сніг.

ЩО Є З ТЮТЮННИКОМ?

Відомости про те, що Тютюнника арештовано — неправдиві. Тютюнник перебуває тепер в Харкові, як свобідний громадянин. Офіційного становиска не займає ві ніякого.

ВИБОРИ НА УКРАЇНІ

Вибори до окружних Рад вже закінчені по всій Україні. Тепер відбуваються окружні зїзди та підготовка до губерніяльних зїздів.

На зїздах найбільше уваги присвячується господарським питанням. Селяни виявляють своє невдоволення ізза дешевости сільських подуктів.

Подіям в Німеччині присвячується богато уваги. Після невданої революції в Німеччині слідне у комуністів пригноблення та розчаровання німецькою комуністичною партією.

ЗАВІШЕННЄ РОТШІЛЬДА

Ротшільд, який недавно відібрав собі життє, про що була згадка в „Новім Часі" лишив маєток на суму 2,250,000 фунтів штерлінгів. З тої суми припаде англійському скрабови 915,000 фунтів. За життя займався Ротшільд дуже пильно природничими науками, а особливо студіював життє… блох. Тому записав великі суми на товариства, що займаються дослідом життя комах. Спеціяльно 10,000 фунтів штерлінгів записав для Британського музею на удержаннє чоловіка, що доглядавби збірки хробаків, яку сам Ротшільд подарував.

АВЕРЧЕНКО ВИДАЛЕНИЙ З РУМУНІЇ

З Чернівців доносять: Відомий російський письменник-гуморист Аркадий Аверченко дістав наказ від румунської влади, щоб залишив територію Румунії. Письменника видалено за фейлетони, які він поміщував у німецьких часописях це зі світової війни.

ПАРТІЯ ПРАЦІ БОЇТЬСЯ ПРИЗНАВАТИ БОЛЬШЕВИКІВ, СПОДІВАЮЧИСЬ ЇХ УПАДКУ

ЛОНДОН, 3. січня. — Тутешня преса з довшого часу заповідала, що Партія Праці, як тільки обійме власть в державі, негайно признає російське советське правительство.

Одначе в останніх днях провідники Партії Праці одержали безпосередні вісти з Росії про її теперішній правдивий стан і наслідком сих вістий противляться спішному признанию большевицького уряду. Сі вісти доносять, що большевицька влада тепер перед великою зимовою кризою, яка грозить їм упадком і смертю цілої большевицької державної будівлі.

Провідники Партії Праці на основі сих вістий запевняють, що большевики цілком вже збанкротували економічно і фінансово. Всі їх економічні пляни покінчились невдачею, а фінанси вже вичерпались. Тепер Росія не має вже засобів на спроваджение найпотрібніших річий з заграниці. Кромі того прийшла вже голодна зима, а збіжа нема, ані нема за що спровадити. Надії на позички або кредити також завели. Большевикам осталась тільки з цілої їх революції збанкротована державна машина, значить, чиновництво (урядництво) і війско. Але з тим вже довго вони не всилі тягнути.

Кождий день, кожда година приносить погіршенне ситуації в Росії. Се розуміють вже добре і знають большевицькі лідери і одні шукають ратунку а другі виходу.

З уваги на те зміна влади в Росії може прийти несподівано і скоро і тому Партія Праці не хоче спішитися з признанием вмираючої большевицької влади.

ТАЙМС ОСУДЖУЄ КОНСЕРВАТИСТІВ ЗА ВИСТУП ПРОТИ ПАРТІЇ ПРАЦІ

ЛОНДОН, 3. січня. — Консервативне товарнство міста Лондону звернулося з покликом до премієра Стенлія Болдвина, щоби старався поєднатись із лібералами, аби не допустити Партії Праці до власти.

Тутешний дневник Таймс різко осудив сей виступ, кажучи, що щойно сим робом консервативи можуть причинитись до прискорення зросту дійсно революційної партії в Англії.

ПАРИЖ УКРІПЛЮЄТЬСЯ ПЕРЕД ПОТОПОЮ

ПАРИЖ, 3. січня. — Влада міста Парижа робить спішні приготовання проти дальшої потопи, яку несе повінь ріки Секвани.

Брами і вікна парляменту замуровується цеглами і цементом. Цілі стіни будується кругом входів до підземної зелізниці і отворів каналів. Подвіре міністерства заграничних справ вже залите водою.

Зелізничі стації замкнені. Електрична зелізниця між Парижем і Версаєм перервана. Коло Орлеанської стації комунікація відбувається поромами.

Завтра міська влада переносить понад 1000 мешканців передмість до шкільних будинків і бараків в середмістю.

В деяких сторонах Франції падуть далі снігі з дощами, які грозять дальшою повеню Секвани і других рік.

ЧЕСЬКИЙ МІНІСТЕР ПРО ПОЛІТИЧНІ ПОДІЇ В 1924 РОЦІ

ПРАГА, столиця Чехо-Словаччини, 3. січня. — Чесько-словацький міністер закордонних справ др. Едвард Бенеш забавився у ворожбита.

В тутешньому дневнику „Прагер Прессе" він вгадує політичні події в 1924 році.

Він каже, що сей рік принесе загальне признание советської Росії, тимчасове полагодненне питання про німецькі „воєнні відшкодовання" і важкі кризі у вирішенню засад про парляментаризм в многих европейських краях.

Бенеш вірить, що в 1924 році французсько-німецька боротьба ослабне, але всетаки справа „воєнних відшкодовань" не буде розвязана, бо її годі розвязати без рівночасного полагодження міжаліянтських воєнних довгів.

Тут входить також справа довгів Злученим Державам, але Америка нічого дефінітивного не рішить перед президентськими виборами, а покищо европейські держави мусять самі між собою свої справи полагодити.

З приводу заповідженого чесько-французського договору сказав він, що сей договір має далекосягле значіння, бо він є обезпекою для Чехо-Словаччини і запорукою европейського мира.

НАРАДА „МАЛОЇ АНТАНТИ"

ВІДЕНЬ, 3. січня. — Дня 9-го с. м. зачнеться в Білгороді, столиці Сербії, нарада „малої антанти" (Чехо-Словаччини, Румунії і Югославії) у справі відношення її до Росії.

Кажуть, що „мала антанта", а особливо Чехо-Словаччина і Югославія настоюють, щоб держави „малої антанти" признали російський советський уряд.

Чехо-Словаччині ходить о торговлю з Росією і тому вона найбільше побивається за признанием Росії.

Румунія хоче втягнути до „малої антанти" і Польщу, але Чехам се не подобається, бо їм в заграничній політиці, а зокрема у відношенню до Росії, не по дорозі з Польщею.

ШУКАЄ БАЛКАНСЬКИХ КОРОЛІВ НА ЧОЛОВІКІВ СВОЇМ ДОЧКАМ

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 3. січня. — Болгарська королева Марія робить заходи, щоб свою наймолодшу і найкрасшу дочку Олену віддати за болгарського короля Бориса. Вінчанне не може бути скоро, бо Олена має всего 15 літ.

Се буде вже третя дочка Марії, що віддалась за балканського короля. Дочка Елисавета щойно вернулась з прогнаним чоловіком з Атен домів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тил. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НЕ ДАЙМОСЯ ЗАСТИДАТИ МАЛИМ ДІТЯМ.

Збірка на Рідну Школу, зроблена Лігою Горожан в Ню Йорку, а поміщена в учерашнім числі, повинна ще раз пригадати обовязок американських Українців супроти Рідної Школи.

В збірці варта зазначити не тільки те, що до доспіху її причинилися другі нюйорські товариства, але передівсім ті малі факти, які значуть так богато. Пишеться в дописі:

„АНДРІЙ МАЛАНЧУК, 10-ЛІТНИЙ ХЛОПЕЦЬ, МІСТО КЕНДІВ ЗЛОЖИВ НА „РІДНУ ШКОЛУ" 3 ДОЛЯРИ 90 ЦЕНТІВ І ЗАОХОЧУЄ ДРУГИХ ХЛОПЦІВ СТУПАТИ ЙОГО СЛІДАМИ".

А троха далі:

„ЮЛІЯ СОКІЛ, ЛІТ 13, ДОЧКА ГР. І. СОКОЛА, ЗІБРАЛА МІЖ МАЛЕНЬКИМИ ДІТЬМИ 18 ДОЛЯРІВ 50 ЦЕНТІВ І ЗАОХОЧУЄ ПРОЧИХ СЕСТЕР-ШКОЛЯРОК СТУПАТИ ЇЇ СЛІДАМИ ТА ОТЕРТИ СЛЕЗУ ДІТЯМ В КРАЮ".

В той спосіб поступають свідомі діти, які маючи нагоду користати з американських шкіл, розуміють добре вагу національної школи для дитини.

Най праця тих дітий буде заохотою для других дітий та для дозрілих Українців та Українок, най вона їх загріває до щирої праці для Рідної Школи підчас сьогорічних свят Христового Різдва та Нового Року.

ІДІМ В КОЛЯДУ НА РІДНУ ШКОЛУ!

ЗА КУЛІСАМИ МЕКСИКАНСЬКОЇ ЗАВЕРУХИ

В Мексику скоїлася нова заверуха. Не робилаби вона ніякого вражіння в сьому краю безнастанної революції, якби не те, що від кількох літ панував там вже деякий спокій, на доказ чого навіть розписані були загальні вибори президента Мексика. Власне серед виборчої агітації й піднесла голову мексиканська гадюка, домашня суматоха, і почалася революція проти революційного уряду Обрегона.

Всіх пружин, що товкнули групу Мексиканців до нового заколоту покищо прослідити докладно не можна, і писати нині історію нової мексиканської заверухи трудно. Однак деякі факти вже тепер надають її деяке пятно, по якому добре пізнати вже й тепер справдішний характер сього руху, що себе називає революцією.

Власне справдішний характер, бо, як в других, так і в сьому случаю від зовнішних вивісок треба відріжнити справдішну суть. Як звичайно в таких случаях, збунтовані виступають з гарними обіцянками для народа. Вони розривають на собі одіж з роспуки над нещастями бідних мексиканських селян та робітників, та ручать їм, що аж вони заведуть широким масам селян та робітників справдішний рай в Мексику. Щоби засвідчити свою справдішню революційність, вони пускають велику силу великих слів про народні маси та про чисту народну душу, гейбито полоптану фалшивими революціонерами. Скільки варта сі революційні закляття нових мексиканських повстанців, вказують уже й тепер певні факти.

Наперед найголовнійшою стороною заколоту треба признати факт, що почато його якраз підчас приготовань до виборів мексиканського президента. Се одно, що заговірники не хотіли ждати, що підчас виборів скаже своїми голосами населення краю, показує, що сі нібито революціонери не хочуть слухати, що скаже народ своїми голосами, та що вони волють добути собі владу силою оружа, військовим замахом.

Зате склад проводу мексиканської революції говорить ще більше. На чолі повстання стоять Адольф де ля Гуерта і ґенерали Ґваделюпе Санчес та Енріке Естрада. Отсі імена й говорять за себе всім, що знають дещо про мексиканську ситуацію. Адольф де ля Гуерта, котрий нині пише революційні відозви проти мексиканського уряду нібито в обороні мексиканського селяньства, відомий з того, що будучи міністром, обкрадав державний скарб. Є се крутар, який одного дня голосить відозви за урядом Обреґона, а другого дня підносить проти нього повстання; безхарактерник, що свої злодійства закриває замилюванием милим очком до селянських та робітничих мас. Його товариші, ново упечені революціонери Естрада та Санчес, се старі реакціонери, вороги всякої революційної політики. Коротко, на чолі „революції" стоїть один злодій та два реакціонери. Тому ніхто не сумніваєсь, що миленькі слова любови до мексиканських селян та робітників мають на ціли замилити очи мексиканським робітникам та селянам та дозволити „оборонцям селян та робітників" стригти сих селян і робітників без спротиву.

Річ ясна, що характери сих провідників повстания ще не означають, що повстанне мусить впасти. Вони впалиб, колиб селяни Мексика були як слід просвічені. Серед кромішної темноти, однак, яка панує серед мексиканського селяньства, хоча не правдоподібна, але можлива побіда злодія публичних фондів Гуерти та підлизуючихся до селян реакціонерів Санчеса та Естради.

МАЦЦІНІ І „МОЛОДА УКРАЇНА".

(Стаття оригінальна написана для „Свободи").

„Італії не бракує сили; вона має її стільки, кілько потреба щоби поконати в двоє більші перешкоди, як ті, що перед нею ось тепер стоять.

„Італії бракує лише віри, і то не віри у свободу, в рівність та в любов — бо ту віру вона достаточно заявила своїми безперервними протестами; але **її бракує віри** у можливість здійснення сих ідей, віри у **свою власну укриту силу, у свій власний меч!"**

(Джюзеппе Мацціні в листі до Лямменеса з 1834 р.).

Мацціні*) — се один з будівничих соборної Італії; се — великий пророк соборництва, пропаґатор визволення не лиш свого народу зпід панования своїх і чужих тиранів, але і апостол визволення всіх поневолених народів взагалі. Він уродився в р. 1805 в Ґенуї, а коли мав 16 років був свідком нещасливої революції піємонтської. Та власне ті події розбудили в нім жар любови до вітчини та до свободи її. Уряд підозрівав його, що належить до тайного політичного товариства „Карбонарів" (вуглярів) і тому завдав його до тюрми, де він пересидів пару місяців. Там він роздумував много над причиною революційних неповоджень, та прийшов до переконання, що **революційні рухи тому не удавалися,** бо люд, себто **простий народ не брав участи в них.** Треба було отже розбудити в масах новий „Культ вітчини", треба було в кождому Італійци защіпити переконанне, що його **вітчиною** не є лиш одна якась провінція, але **ціла Італія.** І власне Мацціні став першим правдивим апостолом італійського соборницького руху.

Коли для браку достаточних доказів його випущено на свободу, уряд дав йому до вибору: або замешкати на стало в однім пограничнім місточку Піємонту або виїхати заграницю. Та Мацціні виробив в тюрмі плян нового тайного товариства і знав, що того пляну не буде міг виконати в якійсь дірі, під поліційним доглядом.

І тому він пішов на еміґрацію та осів у французькім надморськім місті Марселії, не так й далеко від італійської границі. Звідтам він випускав ріжні відозви та летючки, а його політичні приятелі перевозили їх до краю.

Славний був його „відкритий лист" до піємонтського короля Карла Альберта, зараз потім як сей в р. 1831 вступив на престол, а підписаний лиш одним словом: „Італієць". Треба знати, що сей Карло Альберт і сам перед 10 роками належав до Карбонарів, котрих потім, підчас революції гарненько був вирікся. Подаємо тут пару уступів з того „отвертого листу", котрий викликав у італійських патріотів величезний ентузіязм.

„Чи Ти не придивився до нашого народа, котрий воістину є великим, коли погроми не змогли його зломити, та відобрати йому надії? Чи не повстала в Твоїй голові думка: сотвори, мов Бог з хаосу — світ з тих розсіяних атомів, злучи ті розбиті частини і скажи: ціла Італія належить до мене і є щаслива. Будеш тоді великим мов Бог-Сотворитель а 20 міліонів народа крикне: Бог є на небі, а Карло Альберт є на земли!"

„Стань на чолі народа і випиши на своїм прапорі: Соборність! Свобода! Независимість! Оголоси себе местником, товмачем народних прав, відновителем Італії! Увільни її від варварів! Збудуй будуччину! „Розпічни від себе нову еру, а отсему вікови надай своє імя!"

„Королю! Я сказав Тобі цілу правду! Люди свобідні дадуть на Твою відповідь в ділах. Та незалежно від сего, яка буде Твоя відповідь, будь певний що будучі покоління проголосять Тебе: Першим між італійськими громадянами, або послідним в числі тиранів Італії!"

„Вибирай!"

Однак сей відкритий лист не проговорив переконуючо до сумління Карла Альберта: він противно наказав щоби Мацціня — бо всі знали, що він був автором того письма — в тій хвили арецтовати, як би він лише зважився явитись на піємонтській території.

Мацціні тимчасом живучи в Марселі виконував свій в тюрмі обдуманий плян, то є впроваджував в житте тайне товариство під назвою „Ля джіоване Італія" („Молода Італія"). Членом сего товариства міг бути лише Італієц (Італійка) нище 40 літ. Належали до нього передовсім кляси інтеліґента: адвокати, лікарі, учителі, офіцери, хоч всі вони мали обовязок ширити ідеї „Молодої Італії" і між простим народом. Мацціні признався пізнійше, що своє „отверте письмо" до короля видав лише в тій ціли, щоби раз на все вилічити сих наївних, що ще чого небудь доброго сподівалися від коронованих голов. Його заохотило се, що коли ужив в сім листі слів „соборність Італії" то вони найшли дуже сильний відголос в італійських землях. (А була тоді Італія поділена між двох королів, Австрію, папу римського та ще пару князів). Слово „соборність" уважано доси за „утопію" за щось неможливого, а патріоти мріяли лише — в найліпшім разі про федерацію сих ріжних італійських держав. Мацціні клав велику вагу на патріотичне і етичне виховання італійського народа. **Італія повинна бути великою, сильною, достойною минувшої слави та перенята почуттем своїх великих завдань на будуче!**

У першім параґрафі статутів „Молодої Італії" стояло:

„Молода Італія" є братнім союзом Італійців, котрі вірять в закон поступу та обовязку, котрі є переконані, що Італія є до того покликана, щоби стати нацією і то своєю власною силою, — котрі знають, що **невдачі дотеперішних намагань полягали не на безсиллю, але на злім проводі** (чи не так як недавно у Українців? — Др. К. Тр.). **Тайна сили** і побіди лежить у сталій витревалости і єдности людей, котрі злучені в союз — **посвячують всі свої думки і всі свої діла великій ціли, а то — щоби утворити одноцільну, независиму та суверенну італійську націю,** обіймаючу свобідних і між собою рівних горожан".

Сей союз „Молодої Італії" обіймав всі італійські землі, а головною основою його — була **єдність і знанне цілии та єдність акції.** Мацціні відкидував отже засади організаційні Карбонарів, у котрих лиш втаємничені (члени висшого ряду) знали остаточну ціль союза а другі (низші) мусіли лише сліпо виконувати прикази начальників. **Цілею остаточною „Молодої Італії" була: соборна република, а способами до її осягнення були: патріотично-етичне виховання, орґанізація та повстанне.**

І справді Мацціні та його „Молода Італія" брали живу, чинну участь у всіх пізнійших повстаннях за соборну Італію. А головне значенне сеї орґанізації лежало передовсім у розбудженню повного посвяти патріотичного духа. Члени „Молодої Італії пересвідчені о конечности і осягаємости остаточної цили — **були готові на кожду жертву, а навіть на мученичу смерть,** знаючи що всьо то є лише ступенем од осягнення тої святої цили.

Ідеї свої ширив Мацціні при помочи часописи, котра рівнож називалася „Молода Італія". Її друковано тайно в Марселі, а члени союза ширили її тайним способом по всіх усюдах Італії помимо переслідовань з боку поліцій, а нераз навіть з нараженнем свого життя.

Найліпшим приятелем і учеником Мацціния був 28-літний Яків Руффіні в Ґенуї. Коли його арештували то він побоювався, щоби поліція не змусила його тортурами до зради товаришів з „Молодої Італії". Він вирвав отже з тюремних дверей старий заржавілий цвях, виострив його до камінної підлоги, і тим цвяхом отворив собі жили на руках і так помер 19. червня 1833 року, позискуючи собі тою самопосвятою безсмертність у італійського народа.

Однакож Мацціні не поперестав лише на „Молодій Італії"; він заложив також „Молоду Европу" а то в ціли визволення всіх поневолених народів; кождий народ мав утворити осібну демократичну републику, злучену з другими републиками братнім союзом!

І так в році 1844 істнували: Молода Італія, Молода Польща, Молода Німеччина, а до них приступили пізнійше еще й Молода Швайцарія, Франція та Еспанія. Над всіми ними стояв Комітет центральна. На жаль— „Молодої України" — тоді не було!

Хотя Мацціні був таким завзятим націоналістом, ненавидів страшенно Австріяків, а побоювався вмішування Франції в італійські діла, то преці як бачимо — його патріотизм не був ексклюзивний і він вірив в ідеали гуманности, котрі він хотів оперти на самостійних націях. Тому й він в одній відозві до робітників говорив ось що:

„Людство є великою армією, котра лаштуєся до здобуття незнаних країв, але має до діла з сильними та проворними ворогами. Поодинокі народи є корпусами тої армії, та кождий має призначений осібний відтинок, на котрім має до сповнення якесь спеціяльне завданнє. Остаточна спільна побіда залежить від точности, з якою всі ті поодинокі завдання будуть виконані. Тому уважайте щоби не зіпсувати того „ordre de bataille" (порядку битви)!"

Французький уряд на домагання італійських реакційних урядів видалив остаточно Мацціния з Франції, і він знайшов притулок в свободолюбивій Анґлії, де старався познакомити тамошну суспільність і з літературою і з визвольними напрямами Італійців. Сим він зробив своїй вітчині велику прислугу, котрої наслідки були видні еще й в р. 1860 та ще пізнійше. Впрочім і в Анґлії виконував він свою апостольську місію зглядом рідного краю. Підчас римської революції в р. 1849 він був одним з тріумвірів, що мали начальну власть. На жаль та република під напором французьких, папських та австріяцьких війск упала, помимо геройської оборони з боку Ґарібальдія і його леґіонів. Остаточно дожив він, що і Рим 20. вересня 1870 р. прилучено до соборної Італії під королем Віктором Емануїлом.

Дуже се заболіло старого републиканця і він писав про се ось що:

„Італійський народ дався замотиличити ілюзії, котра матеріяльну соборність поставила на місце собонрости моральної, та власного відродження. З болем серця вклоню днесь голову перед народною суверенностю. Однак монархія не дістане мене ані на свого урядника ані на свого невольника. І доперва будучність покаже, чи моя віра була слушна!"

Геройський довголітний скиталець вернув нарешті до свобідної вітчини і вмер у рідній земли 1872 р. Вдячні його краяне виставили у кождім більшім місті памятники в його честь.

А доперва теперішність з її вибриками реакційного італійського імперіялізму доказує, що Мацціні таки мав слушність!

Др. Кирило Трильовський.

*) Портрет поміщений перед 1½ роками у „Визволенню" (видаваним в Празі) а підписаний „Мацціні" є фальсифікатом.

З БУКОВИНИ

Примусове видалюванне українських еміґрантів.—Театральна вистава „Міщанського Хору".

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Перед кількома днями появилась у вістнику державних розпоряджень оповістка, силою котрої всі українські збіґці, котрі зайшли сюди в р. 1918, мусять негайно опустити румунську територію. В тій цили покликано окрему комісію з осідком в Кишиневі, котра має рішати, чи у виїмкових випадках може дехто з цих еміґрантів лишитись в Румунії, чи ні. З Чернівців мають виселити около 200 українських родин. Це розпорядженне досить драконське, бо наражує тисячі українських родин на злидні, бо богато із цих не може вертатись на Україну, тому що радянська влада уважає всіх збіґців державними зрадниками.

У президента міністрів явилася в тій цили депутація, яка іменем еміґрантів просила його, щоб по можности бодай не видалював цих еміґрантів, котрі з політичних мотивів утікли сюди від большевиків.

На це президент Братіяну заявив, що він не може цофнути даного вже розпорядження, а щодо українських еміґрантів то він рішучо мусить їх висилити, бо, мовляв, вони ведуть тут большевицьку пропаґанду. Вкінці додав, що скоро дотичні еміґранти добровільно не опустять румунської території, він мусіти-ме силою примусу відставити їх до большевицького кордону.

В неділю дня 9. грудня м. р. відіграло найдіяльнійше з наших товариств „Руський Міщанський Хор" в салі німецького дому комедію Янчука в 3-ох діях „Вихованець". Комедія дуже легка, звичайна, одначе відповідна домаганням публики, яка після кождого жарту попадає в одушевленне. З граючих визначились особливо п. Созанський в ролі дяка і п. Довганчук в ролі свата, які дійсно своїми дотепами та природною грою одушевляли публику. Не меньше признанне належиться обом малим авторам Вані та Наталці, які викликували загальний подив серед публики. Хори були надзвичайно добре вишколені. Орхестра під управою диригента п. Івана Робачика вив'язалася знаменито. Саля була набита, так що богато гостий відійшло без білетів, що дає доказ, як дуже улюблений „Руський Міщанський Хор".

Оце послідні прояви нашого життя. Вони знаменні цим, що їх ініціяторами не патентовані патріоти а самі міщани, щирі люди, які роблять патріотичне діло не для реклями а зі щирої волі. Тим більша заслуга. Наша гнила інтеліґенція повинна-б хотяй відчути обовязок підпирати змагання щирих одиниць, бодай матеріяльно. Повинна-б... Бо скоро саля німецького дому була набита міщанством, селянством та місцевими Жидами, то повинна буда і наша інтеліґенція явитись хоч в малому числі. А то, на жаль, кромі кількох одиниць не прийшов з інтеліґенції ніхто.

За це завидними очима дивиться інтеліґенція, як неустрашимо працює цей „Міщанський Хор"; орґанізується самий, будує свій власний Народній Дім; улаштовує концерти, відчити. Словом, це одиноке товариство в Чернівцях, яке ще високо і бодро держить свій синьо-жовтий прапор.

При цій нагоді одно слівце просьби на адресу наших Братів в Америці. Міщанський Хор приступив до будови власної хати. Саме міщанство зложило на сю ціль досить поважну суму. З інтеліґенції місцевої тільки одиниці дали свої лепти Решта дає радше на всякі румунські інтернати.

Тож цею дорогою проситься наших дорогих Братів в Америці кинути хочби дрібну лепту та помогти черновецькому міщанству покінчити цю будову. Ласкаві жертви проситься слати на адресу: „Ruskyj Miszczanskyj Chor", Czernowitz, Moraringasse 10, Bukovina, Europe.

Всі датки будуть оголошені в американських часописях.

К.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ДО ВП. ЧЛЕНІВ І УРЯДНИКІВ У. Н. СОЮЗА:

Згідно з численними домаганнями урядників і членів, рішенням Екзекутиви У. Н. Союза з 31-го грудня 1923 р. отсим проголошуєся

ПРОДОВЖЕННЄ КАМПАНІЇ

приниманя нових членів без вступної оплати, до кінця місяця лютого 1924 р.

Згідно з тим, в слідуючих двох місяцях а то в:

СІЧНИ І ЛЮТІМ

Український Народний Союз, посередництвом 345 своїх відділів в Злучених Державах і Канаді буде приймати

МУЩИН, ЖЕНЩИН і ДІТИЙ

від 1-шого року до 55 літ віку

БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ

НА ОБЕЗПЕЧЕННЄ В СЛУЧАЮ СМЕРТИ, КАЛІЦТВА АБО НЕВИЛІЧИМОЇ СЛАБОСТИ.

Браття і Сестри:

За два місяці, а саме з кінцем лютого, досягнемо повних трийцять літ істновання нашої славної орґанізації.

За два місяці має доповнитися трийцять літна орґанізаційна праця членів У. Н. Союза.

Перед нами вже лиш два місяці до цеї торжественної хвилі. І тих два місяці, нам слід використати на довершенне спільної нашої праці, якнайкрасшим успіхом в користь орґанізації, а то, приєднанием якнайбільшого числа нових здорових членів.

Хай отже до кінця лютого, клич У. Н. Союза „В Лучности Сила" невтихає, а рекорд нових членів хай перевисшить всі дотеперішні. Покажім що ми своєрідну орґанізацію вміємо любити.

Приєднуйте нових членів і членкинь.

Вписуйте свої діти.

Орґанізуйте нові відділи, братства, сестрицтва і товариства.

За інформаціями голоситься до відділових урядників або просто до головної канцелярії У. Н. Союза на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
Recording Department
P. O. BOX 76, - - - - - JERSEY CITY, N. J.

В Джерзи Сіти, Н. Дж., 31. грудня 1923 р.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:

Іван Каштанюк, гол. рек. секретар.

ПАДОЛИСТОВЕ СВЯТО В ШАМОКИН, ПА.

(Допись)

Падолистове свято в Шамокін було зовсім оригінальне як оригінальним під кождим зглядом представляється і життє-бутте цеї нашої шамокінської кольонії.

Дня 4-го падолиста, в неділю, зі всіх сторін міста, як і кождої неділі спішив наш люд хрещений до храму Божого на молитву.

Цеї однак неділі, хотяй не можна було запримітити в ційчати міста де переважно мешкають Українці якихсь надзвичайних оголошень, крику, шуму, замішання нагадуючого всім нашим патріотам про наше свято — кождий з Українців — був поважнійшим, більше задуманим, ніж колинебудь.

Якась торжественність переповнювала душу, якесь вижиданнє чогось небувалого перебивалося на кождім лици.

Поважно входили громадяни до церкви! Величава святиня, справдішний Божий Дім, переповнилася в короткі вірними. По торжественнім богослуженню відправленним отцем Кузівом, поважанним і улюбленим через свою громаду місцевим душпастерем, минула часть перша народного свята. Люди розійшлися по всіх усюдах, щоби приготовитися чи відповідно настроїтись до другої части святковання, себто концерту, який мав відбутися вечером.

В означенім часі прекрасне авдіторіум „Стренд Театру" наповнилося майже по береги нашою громадою з Шамокін а й її численними гістьми з доколичних місцевостий. Програма концерту обдумана вельми старанно і розумно могла вдоволити найповажнійших людий і найвибагливійших любителів музики.

Хотяй на програмі зазначено тільки дві части ця програма на ділі була зложена з трох. Іменно на програму зложилися продукції: 1) Місцевого Укр. Церковного Хору під управою п. Олександра Дроздяка (часть І сім точок) 2) Мої Баритонові соля (Часть ІІ сім точок) і 3) Репродукції Української Банди з Шамокін (Часть ІІІ пять точок). Хор вивязався з задачі знаменито. Кожда точка (Шпрокее болоненько, Услиши Господи глас мой, Огні горять, Гуляли, Завищанне, Глубоким сном, Вязанка укр. пісень) виклинувала з сердець присутних горячі признання а вже слухачі справді були захоплені піснею „Глубоким сном", а властиво сопроновим сольом виконаним панною Оленою Амбіцкою, якої чистий, повний чуття і краски голос чарував душі та серця нашої і американської публики. Спів панни Амбіцкої (виконанне соля без найменьшої афектації) піднис незвичайно вартість і імя хору а пану Дроздякови можна лише погратулювати, що зумів придбати для хору таку симпатичну співацьку силу. Голос панни Амбіцкої того рода, що на великій сцені (після дальшого образовання) знайде велику оцінку, її принесе неабияку користь а нашому народові славу. — Всі пісні були виконані хором гармонійно, з чуттем, належним ... динаміки. Наколи при виконуванню пісень були якісь дрібні похибки то це зі згляду на загальну бездоганну продукцію було так маловажне, що з чистою совістю можна про це забути. Ці малі недокладности при виконуванню пісень зовсім не відбирають заслуг і належного признання яким вже нині тішиться Хор серед Української громади в Шамокін і околиці.

Підчас продукції Хору видно було, що диригент хору п. Дроздяк з великим заміллям віддається нашій пісні та богато своїх способін сил посвячує хорови та за це знов стрічає розумне і щире співчуванне співаків. До еще більшого успіху дійде церковний Хор в Шамокін, коли зможе придбати собі а властиво вишколити співаків-солістів з помежи членів хору. — Тут запримітити належиться слушно, що до загального милого вражіння і признання яке викликував хор у слухачів в великій мірі причинилися прекрасні, ріжноманітні, народні строї, скомпоновані з великим артистичним смаком і знанням укр. народних звичаїв. Пісні наші співані хором видобувалися начеб з райських цьвітів та їх краса і вражіннє збільшалось многократно. Хай хор виступить на сцену в звичайних строях або в народних костюмах без належного артистичного викінчення і половина ефекту пропала. Гарні костюми на сцені це значна часть успіху кажуть критики і справді воно і є. Ці гарні народні строї на це падолистове свято приготовила спеціально українська костюмерія „Полтава" (з Ст. Клер, Па. оскільки не помиляюсь. — Про другу часть програми (властиво про мій виступ) не дасться богато писати як тільки запримітити, що я старався як найщирійше (оскільки мені стан мого здоровля позволив) вдоволити публику, та що українська громада в Шамокін і любі гості так місцеві як і з околиці були вельми ласкаві нагородити щедро мої сердечні зусилля. Часть третя (себто репродукції Банди) була для мене великою і вельми милою несподіванкою. Всі члени банди це молоді, наші нащадки, американці українського роду. Поява на сцені цеї молодіжи (кількадесять молодих членів) в білих, чистих одностроях дивно і любо вразило мою душу. Серце забилося живійше під впливом бажання почути наші пісні в їх виконанню і з великою нетерпеливостю я ожидав перших звуків. І очікуванне мене не завело. Справді українська Банда в Шамокін справила мені богато радости та навіяла на душу гарі і нові гарки. Гру цеї вельми симпатичної українсько-американської музичної організації віхувала велика точність в виконанню даного музичного твору, правдива щирість наслідком незвичайного переняттєся нашою музикою і стільки чуства, що кождий інструмент оживав та видавав зі себе ошоломлюючі звуки та радости, сумну то знов крайно безжурної, молодечої веселости. Такого виконання наших дум у краївською бандою (молодіжю уроженною в Америці) я вже давно не мав нагоди почути. Такого темпераменту (горячого чуття) в виконанню наших народних пісень (Selection of Ukrainian Songs arr. by M. Edelman & Selection arr. by prof. A. J. Dick) я рідко коли запримітив підчас продукції українських банд. Кожде лице у членів Шамокінсько-українсько-руської Банди це справдішний образ здоровля і внутрішного вдоволення яке може зродитися лише наслідком добре виконаного завдання обовязку наложеного на нас життєм обставинами.

В їх ясних очах попри радість перебивалася інтелігенція і рішучість. Нічо дивного, що уроженці нового світа, новоі ремлі, нових звичаїв (так відмінних від наших) інших способів боротьби та життєвої мудрости.

Околиця Шамокіну як і других доколичних місцевостий дуже поважна. Природні виросчини як і чисельні штучні гори Каміня, ріжних вугляних відпадків, вугляного пилу та землі, суипані людською рукою це признаки тяжкої боротьби чоловіка з природою. Чорні штучні гори це свідоцтво, що чоловік побідив і він став влодарем землі суверенном природи. Праця в копальнях вугля зачисляється до найтяжчих. Небезпека утрати життя грозить чоловікови на кождім кроці. Кождий о ній думає, уникає її; з часом однак призвичаюється до цеї небезпеки і пристосовляється до незвичайних обставин. Всетаки сліди цего вічного дрожання о життє, цеї вічної погрози природи перебиваються в новому поколінню і чоловік родиться вже з жахом в душі перед силою природи — то знов з бажанням і упертостю до боротьби і з вірою в побіду. Боротьба чоловіка з природою загартовує його душу, кріпить сили його характеру.

І молоде поколіннє хотяй в такій боротьбі не бере вже активної участи, унаслідуєе по батьках бодрість духа, проворність підприємчивість яка ціхує уроженців Америки.

Безперечно ті молоді горожани нової вітчини полюбили наші родинні звуки мову, бо інакше не могли би відгадати українського серця, українськоі душі і української пісні думи. Їм належиться слава, тим молодим юнакам!

Тут слід зазначити, що Банда є в щасливім положенню маючи так здібного і відданого нашій пісні (музиці) учителя-диригента в особі д. А. Дж. Дик-а, котрого працю і талант належало би більше цінити ніж це можна було запримітити підчас концерту. Причина цеї недостачі хиба така, що Банда мабуть рідко коли виступає перед публикою з концертами а це не дає спромоги нашій шамокінській громаді познакомитися близше з того рода музикою. Добре булоби щоби українська Банда в Шамокін уряджувала частійше (пр. два-три рази в році) свої власні концерти а цим дасть нагоду так Українцям як і Американцям розлюбитися в інструментальній (а з окрема в нашій) музиці наслідком чого станують відтак всі її більше цінити.

Українська кольонія в Шамокін своєю численною присутністю дала доказ, що пісню, музику вона любить, що концерти для неї мають велику вагу, та що таких концертів належить устроювати більше і частійше.

Життя нашої громади в Шамокені дуже цікаве і оригінальне. Передовсім перебивається в громаді велика солідарність, активність їх предових одиниць, чесність, непохитність і сила характеру старих українських емігрантів виключно з підкарпатських околиць. Їх активність націховала одноцільним думанням, бережанням своєї віри; їх діла проявляють різко організаційну здібність життєвих сил. Численні українські підприємства, народний банк, промислово-торговельні спілки, консолідація всіх одиниць для загального добра, це доказ великого розсудку нашої шамокінської громади.

І жаль, що так мало чуєтся (пишеться) про життє-бутте шамокінської громади та що тільки стрічаємося з нею на послідних сторінках календарів, е оголошеня (і то найчисленнійші) поміщено наче на те, щоби память про єю славну громаду межи добрими людьми не загинула. Їх життє пребогате — там повно добра, всіляких достатків, здоровля і щастя мабуть. Численні і гарні укр. будівлі (власність місцевої укр. громади) звертають на себе увагу чужинців та здобувають для властителів поважне і повне признанне. Величава укр. католицька церков, начеб катедральний собор є великою прикрасою міста а справдішною гордістю укр. кольонії в Шамокін.

Притім громада в Шамокін може до щасливих зачислитись, бо має серед себе доброго пастиря, дорадника ві всіх її журбах і радощах а ним є місцевий парох отець Михайло Кузів, всіми улюблений і шанований. Його вельми симпатичне і тактовне поведеннє всі всіх справах місцевого життя зєднало не тільки отцю Кузьови а і цілій громаді в Шамокін правдиву прихильність Американців для нас велике довірє чужинців та їх щире признанне.

— Михайло Зазуляк.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Отсим подаю до загального відома, що з днем 1-го грудня 1923 р. я уступив з Українсько-Американського Бюра в Новім Йорку, 520 E. 6th St., і не маю нічого більше спільного так з самим Бюром або його урядовцями, чи в Новім Йорку чи Филадельфії.

Дякуючи своїм приятелям і прихильникам за дотеперішне довіря, прошу звичайно у всіх справах так як попередне так і на будуче голоситись особисто чи письмено на мою адресу як слідує:

WASYL PASZUK, c/o Travelers Transfer Company, 470 West 23rd Street, New York, N. Y.

Константина Малицька.

РІДНА ШКОЛА

В ній плекаєсь рідне слово,
В ній надія на обнову,
З неї видлесь, наче море,
Струя світла у простори.
І огріє хлопські тини,
І проміння в хату кине,
І розжене тьми довкола
— Українська Рідна Школа.
З неї вийде племя сміле,
Що поборе вражі сили,
Що обійме меньших братів,
Сонних кликне в труд завзятий,
А в тім труді зломить пута,
Що в них наша доля скута.
Ґ підійме рабські чола
— Українська Рідна Школа.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

Сим повідомляється Вп. ПП. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на рік 1924 для членів У. Н. Союза вже розпочалась і що вже вислано календарі на адресу ПП. секретарів для слідуючих відділів:

102 (3 пакунки), 165 (2 пакунки), 183 (2 пакунки), 218 (2 пакунки), 220 (2 пакунки), 301 (2 пакунки), 336 (2 пакунки), 343 (2 пакунки).

Всі повисші вимінені посилки зіставили вислані експресом 4. січня 1924. Котрби би з висше згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня вислання календарів, нехай повідомить адмін. „Свободи".

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КЛІФТОН, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 182 подає до відома членам, що на річнім мітинґу 9. грудня 1923 вибрано слідуючий новий уряд на рік 1924: О. Зубар, предс.; П. Харко, заст. предс.; Г. Орицький, кас.; М. Пипюк, рек. секр.; Г. Хімка, фін. секр.; тростіси: Д. Лещишин і М. Швец; контрольна комісія: І. Роздзябик, М. Швец і В. Білоруський; прапорчики: Т. Біловус і М. Нагнибіда; опікуни хорих: В. Кулібаба на Кліфтон, Ф. Закутинський на Пасаїк; господар галі В. Утинок. Проситься всіх членів зійтися на мітинґ в суботу, 5. січня о годині 7.30 вечером в Укр. Школі під ч. 212 Президент стр., число дверий 2. На порядку нарад є справа коляди і другі наради. — О. Зубар, предс.; Г. Орицький, кас.; М. Пипюк, рек. секр.

СПРОСТОВАННЄ

Відносно жертв, зложених до „Обєднання", а оголошених в „Свободі", ч. 193 і 194, простується як слідує:

1. З Н. С. Питсбурґ, Па., переслав М. Саражман 12.60. дол., які зложило Тов. ім. Богдана Хмельницкого як податок 5.25, а з панахиди в місцевій українській католицькій церкві по поляглих героях 7.35.

2. З Бриджпорт, Конн., передав І. Підлуський податок за листопад 5.50, а передом за жовтень 4.00.

3. З Ірі, Па., переслав М. Пеленський 2.50. До оголошених попередно жертводавців народного податку належить додати ще імя п. Василя Юрчана, який зложив 75 центів.

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЙ БУДЕ ВСЕГДА.

ДОПИСІ

БРУКЛИН, Н. Й.

(Поклик до бруклинської громади.

По довших літах роздору, наші громадяни з добрим умом беруться до власної роботи, а то до здвигнення своєї власної хати. Протягом трех місяців часу взялись добре до роботи і заснували товариство під назвою Укр. Тов. Рідна Хата і настановили добру екзекутиву, котра дає провід. До сего часу стало вряди многое число членів. В перший мірі зрозуміли наш клич три місцевих запомогових організації: Бр. св. Трійці, від. 203 У. Н. Союза, тов. Богдана Хмельницкого, від. 22 У. Н. Союза і тов. Запорожська Січ. Не буду писати поодинокто кількох зложив, бо думаю що се місцева справа. На останнім засіданню екзекутиви рішено вислати чотири партії колядників по коляді, котрим доручено книжочки, потверджені печаткою. До вас, громадяни і громадянки кличемо: Станьте в ряд, дайте по цеглі коли вам колядники доручать статут і брошури, перечитайте уважно і других повідомить, щоб до року здвигнути і отворити двері своєї власної хати.

Григорій Бардак, голова, Іван Кравчук, кас., Іван Коптюх, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На допомогу старокраєвій пресі.

Читаючи в часописах про ріжні добрі діла американських Українців, що зробили для помочи рідному краєви нераз серце радуєся про чутку що Українці уживають ріжних способів аби чим небудь помочи. Беручи під розвагу всі добрі вчинки, як Рідна Школа, Укр. Університет, Інваліди, активна боротьба і т. п. мусимо звернути увагу на одну теж важну ціль, що повинні американські Українці зробити, то є: піддержати народну пресу. Ми з досвіду знаємо, що наші села хочуть знати, що діеся в світі, як іде наша справа, та не мають нагоди довідатися, бо не можуть всі спромогтися на передплату часописі. А друга причина, що добра часопись не може виходити, бо вона потребує більше грошей через урядові конфіскати на видання такої. Ліга Американських Горожан в Ню Йорку зрозуміла потребу піддержки такої редакції і приємерувала 50 чисел „Нового Часу" і „Заграви" і тим способом помагає видавництву. Також Ліга Горожан і Тов. Січ в Ню Йорку взяли на себе обовязок аби кождий член тих двох товариств крім сего, що сам буде читати ті часописі, післав осібну передплату на „Новий Час", щоби редакція вислала до його села, аби й в його селі могли також читати.

Такою самою дорогою мобільною піти вся американська Україна. Всі товариства, братства, сестрицтва і організації можуть перевести в себе, щоби кождий їх член пренумерував одно число „Нового Часу" для свого села, рідні або чительні. В такий спосіб можна справді поширити просвіту та поперти нашу справу серед селян і робітників України.

Вибираємо часопись „Новий Час" тому, бо в теперішну пору се чи не одинока часопись, яка дає богато цікавого та ріжнородного матеріялу, написаного відповідно до вимог робітників по містах та селян по селах.

Щоби легче перевести ту гадку пренумерати „Нового Часу" і менше коштів понести, можуть всі товариства, братства, сестрицтва і організації збирати в себе передплатників і ту передплату слати до Обєднання подаючи спис передплатників і адреси, до кого висилати єї числа часопису, так щоби оминути за великі кошти пересилки і инші оплати.

Цей дар буде одним з найблагороднійших дарів і для збідніли селянських мас користь дуже а дуже велика. Тому не чекаймо довго, а берімся сейчас до діла! Покажім, що ми є культурний нарід, та умімо піддержати наші змагання в визвольній боротьбі неньки України! Даймо доказ нашої звязи з краєм і докажім, що його горе нашим горем, його радість є нашою радостю, а його боротьба нашою боротьбою!

Степан Дембіцький.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО САМІ І ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО УКР. НАР. СОЮЗА!

Клим Поліщук.

„ДІВИЧ-ГОРА".

(10. Волинська легенда).

Дівич-Гора... Є така могила на Волині, що стоїть якраз коло „нового кордону", а навколо неї чудово-дивні краєвиди розгортаються. Богато є на Вкраїні всяких могил, що зосталися нам у спадщині від минулого життя, богато співається в піснях про „Савур-Могилу" та росповідається про Лису Гору, але ні одна могила не має такої чудової казки, як волинська „Дівич-Гора".

Волинь — се культурне вогнище минулого, батьківщина княгині Ольги, Ігоря, Костантина Острожського. Тут панували горді духом галицькі князі Роман і Данило.

Болючий жаль стискає серце, коли подивишся навколо, як сей край руйнується чужими й занедбується своїми. Трохи спокійніше стає на душі, коли заберешся в тишу глухого села, яке далеке від міста і куди ще не забралася руйнуюча культура польсько-московської касарні. В таких закутках можна почути про те, що „колись було", про давні діла минулого і про те, як вірить народ у силу свого духа. Слухаючи перекази про старовину, натхнені щирою любовю до свого рідного, мимоволі пригадуєш слова поета: „Вірте у геній народа, в силу духову його..."

* *

Була година жнив і стояв надзвичайно горячий день. Спека потроху вже спадала, бо сонце хилилося на захід. Повітря було якесь задушливе, цілі хмари дрібненьких мушок танцювали й метушилися навколо воза, а дорога була така мягка, як пухова подушка, з якої повільно підіймалася за возом руда хмара порохнечі й важко осідала на свіжі стерні, що тяглися оба-біч дороги. На сході й півночі небосхил був затьмарений сиво-молошною млою літньої спеки. Я їхав до „прикордонного" села Н., до якого було ще досить далеко і я дуже поспішався.

Ще з далека мою увагу звернула велика могила, а вже підїжджаючи до самого села, я побачив на ній високий білий хрест і великий гурт жінок та дівчат — із серпами, а чоловіків — з косами.

— Що то за могила така? — спитався я свого „дядька" — візника.

— Та то-ж Дівич-Гора... — байдужно якось відповів він мені.

— Що-ж то за гора така? — зацікавився я його відповідю, бо вже нераз чув, що десь тут є якась казкова могила, яку називають „Дівич-Горою".

— Бог його святий знає... — здвигнув він плечами, поганяючи коні.

Ввечері я сидів у хаті Н—ського священика, який був моїм старим знайомим. Священик і його дружина були люди „нашого часу" і все говорили про сучасне лихоліття. Підчас розмови я згадав за „Дівич-Гору".

— Скажіть мені, — звернувся я до священика, — що то за могила, що стоїть коло вашого села, з таким високим білим хрестом?

Священик здивовано повернувся до мене:

— Хіба се вас цікавить?...

— Раз питаюся, так, значить, цікавлюся — сказав я.

— Гм... Сама звичайна... Є один переказ про те, що тут колись війна була... Деревляни із Скитами билися і так розбили їх, що ті навіть свого ватажка стратили... З сього виходить, що се має бути скитська могила, в якій лежить скитський ватажок з усім своїм добром і жінками... Отсе й усе, що я десь чув і читав, але напевне важко щось сказати...

— Мене, властиво, цікавить сама назва, з чого-б так вона могла повстати? — сказав я. — Думаю, що хтось із старших людей у селі хоч яку будь казку скаже... Сам чув, як її Дівич-Горою називають...

Священик всміхнувся:

— Ну, знаєте, легендам я не віру...

Але в розмову вмішалася його дружина.

— Як що хочете послухати казки, — сказала вона, — то тут є один старий дід, який може дещо розсказати?... Я знаю, чого ви цікавитеся всім таким, якби сказати?... Ну... таким, рідним... А тепер іще не так пізно й дід певне ще не спить, бо він тут сторожем коло церкви й цілу ніч у дзвоника дзвонить.

— Прошу дуже! — сказав я.

Ще не встигли й повечеряти, як у хату ввійшов старий, сивий, бородатий, трохи згорблений дідусь. Увійшовши в хату, він скинув свій соломяний капелюх і сказав:

— Добривечір! А кому тут потрібний старий дідуга?

— Та, ось, діду Пархоме, наш гість хоче вас бачити. Він хоче знати, звідки то Дівич-Гора взялася. От розскажіть но, як то було! — попросила його господиня хати.

— Оце, але! — промовив Пархом, ростягуючи слова. — Невже не знайшовся хтось инший, щоб розсказав про могилу, та ще й про таку могилу, про яку мала дитина все знає!...

— Оттак, як бачите! Кажете, що мала дитина все знає, а я скільки вже не питаюся, але ніхто нічого не може мені сказати так, щоб то до ладу було, — озвався я.

Дід Пархом сів на стілець, поклав капелюха на свої коліна й дивлячись кудись у просторінь, наче сам до себе, почав говорити:

„Ех, старість моя біла, розуме безпамятний, спорохнявілий!... Важко все спогадати, що прадіди знали й дідам переказували!... А було богато гіркого, богато й солодкого та славного, тільки не все воно дійшло до нас... Славні були часи, коли в нас були ще вільні козаки та гайдамаки. Були тоді й люди, як люди, що честю дорожили, волю шанували й добро споживали. Були сміливі і вміли боронитися від своїх ворогів. Лізли до нас чужинці, як мухи до меду, бо кождому хотілося запанувати над нашим народом та пороскошувати на нашій землі. Ех, і боролися-ж наші прадіди, завзято боролися!... Скільки одних лише могил залишилося скрізь і всюди!...

„Тоді то, колись, як ми ворогували з Поляками так саме, як і тепер ворогуємо, був у нас один лицар. Гей, та й чоловік же він був пристойний!... Сам вродливий такий, дужий — як лев, хитрий — як лис, сміливий — як орел. Бив він ворогів народніх так, як сам хотів, але вони йому не могли нічого зробити, бо він розумний був. Любив його весь народ і гострили на нього зуби всі вороги народні і все морочили собі голову, якби його так доконати, щоб і люди про се не знали, бо боялися помсти народньої.

„За найменшу кривду народові він важко мстився ворогам. У битвах він був невблаганий доти, доки ворог не складав до його ніг зброю, а тоді вже тільки він змилосерджувався. Добре серце він мав, бо за правду стояв, а катувати дарма нікого не вмів. Свої люди про нього казали, що йому Бог скрізь допомагає, а вороги розсказували, що він з нечистим духом знається, а через те, щоб його вбити, — треба стріляти срібним ґудзиком, та ще й тричі освяченим. Особливо не любили його ксьондзи-езуїти, які тоді хотіли сполячити всіх. Ото вони й казали, що хто вбе того лицаря, то мати-ме на тім світі відпущення всіх гріхів...

„Звичайна річ, що таких сміливих ворогів не було, а зрадників теж не знаходилося. Але, як кажуть, „лихо само за людьми ходить". Сталося так, як ніхто й не сподівався... Лицар той був ще досить молодий і закохався в одній паняниці — Польці, яка сама хоч і гарна була людина, та дарма... Пронюхали про се ксьондзи, тай стали її намовляти, щоб вона їм сказала, коли він прийде до неї, то щоб отруїла його, а за для сього дали їй маленьку пляшечку з гадючим трійлом. Довго вона не згоджувалась, але, нарешті повірила ксьондзам, що обіцяли на тім світі рай, тай взялася отруїти свого коханця. Лицар же про се нічого не знав і не відав, і одного весняного вечора приїхав до неї. Панянка стрінула його радісно, а батько та мати її були на сей раз так привзні та ввічливі, що навіть забув за все на світі. Беручи почастунок із білих рук матері своєї панянки, він уже думав про те, що скоро зможе одружитися, а того й не знав, що його жде люта смерть. Ото за вечерою, коли лицаря частувала вже сама панянка, то непомітно налила в його келех тої отрути, що ксьондзи дали. Того вечора він був надзвичайно веселий і жартовливий; багато співав і приграван на кобзі; чимало росповів усяких чудних пригод зі свого життя і панянка в своїй душі вже почала жаліти про свій вчинок. Після вечері вони вийшли в сад і він говорив їй про своє кохання, не помічаючи того, що вона мовчить як мур. Коли тут він здрігнувся і поблід, бо вчув страшну біль у нутрі, десь коло серця. Та біль пройняла його до самих кісток і він мимоволі скрикнув:

— Боже, що-ж се?!...

Панянка зрозуміла все й залементувала:

— Прости, якщо можеш простити, се я отруїла тебе! З намови ксьондза й своєї родини, я стратила тебе... Біжи й ратуй себе, як тільки можеш, а я за тобою піду!... Коли-ж доля не буде ласкава, так умру хоч із тобою разом!...

„Не гаючи часу, вони вибігли з палацу й побігли впрост полями до острожського*) знахоря, який умів ратувати від усяких наглих недуг. Бігли вони і бігли, але чим далі, тим частійше він зупинявся, щоб зваждати, заки трохи вгамується біль. Вже більше половини дороги пробігли вони, вже навіть було видно передмістя й хату старого мудрого знахоря, коли лицар став вибиватись із сили. Ще трохи намагався йти, а вона йому допомогала й голосно кликала на поміч. Коли тут він не витримав і впав. З тяжким стоном вимовив: „Кінець всьому!... Вміраю і сам не знаю, за що?... Хто-ж тепер буде моїх братів від ворогів боронити?!... Хто-ж зможе стати для них тим, чим був я?... Прощай — сонце, зорі ясні, місяцю красний і рідні поля мої, духом яких живився я!... А ти, зрадннце моя кохана, проклята... проклята будь!"

— Не проклинай! — благала панянка. — Я зробила великий гріх з намови страшної, але люблю тебе, як сонце ясне, і воля моя йти слідом за тобою!...

„Вона вийняла пляшечку з рештою отрути й враз випила її і впала на його груди. Він не міг уже промовити до неї, але обняв її рукою і так, в обіймах страшної болі й муки, вони скінчили кохання своє...

„Ще тоді, коли вона кликала на поміч, почули пастухи, що пасли вівці в полі, але коли вони прибігли, то застали два теплих трупи, в яких зразу-ж пізнали свого любого лицаря і доньку панську. Не знаючи самі, щоб се могло бути, вони зразу-ж побігли сповістити матер лицаря, що жила на хуторі коло села, і забігли в село на панський двір, щоб і панам дати знати про таке нещастя.

„Коли пастух сповістив бідну матір, то та схопилася і з плачем побігла до трупа свого любого сина, а слідом за нею весь хутір і все село рушило... В панському дворі вже й бенкет роспочали і гостів богато наїхало, бо мали свою ганебну перемогу святкувати, коли тут приходить пастух і каже, що — така то й така сталася причина. Тоді всі пани дуже захвилювалися, батько й мати панянки з роспуки заломили руки, але ксьондз став їх потішати, кажучи: — „Така Божа воля! Будьте вдячні Всемогучому, що сподобив вас такого великого горя, бо воно всіх нас визволило від ще більшого лиха!"...

„Але нещасний батько наче збожеволів. Стиснувши кулаки, крикнув: „Геть, Юдо-Христопродавче, із моєї хати!... Ви тільки те й знаєте, що натроюджуєте брата на брата й робите підлоти, але, знайте, що тепер уже я стану мститися!... Не думайте собі, що я принесу вам у жертву своє горе!... О, не думайте!..."

„А тоді господар, а з ним і деякі його гості, всі разом поїхали в поле, де лежали два трупи. Мертві, кажуть, сорому не мають. Лежала панська донька в обіймах мужицького лицаря, як навіть наречена не може лежати...

„Коли пан хотів забрати її, то весь народ загомонів-закричав, що не допустить сього. Ото-ж зійшлося богато людей у святочній одежі, викопали глибоку-глибоку яму, зробили велику дубову труну і так їх обох, в одній труні, поховали на вічний спокій та на невмирущу славу.

„Посходилися дівки з цілої Остріжчини, та й узялися за велику працю. Сорок день носили фартухами землю й насипали могилу, заки не насипали такої могили, що навколо всю Волинь було видно. О, колись то була висока могила! Ще був тоді один майстер, який у церквах та костелах святих із дерева та каменю майстрував. Так ото той самий майстер зробив камяну хвигуру, коло якої внизу була зроблена камяна подоба лицаря і його зрадливої коханки, що мало бути памяткою для нащадків. Правда, я сам хоч і старий, але не памятаю отих камяних „подоб". Давня хвигура згнила й струхлявіла, але якось наш пан звелів нову білу хвигуру поставити на тім місці, що ось пан-отець самі вже знають... Так ото ся хвигура стоїть там і до сьогоднішнього дня. Ще не так давно, як мала ліворуція прийти, на селі говорилося, що „як вийдуть літа", то той лицар знову явиться, тільки инакше вже буде називатися...

„Хоч того лицаря також ніхто не знав по іменню, але за те діла його знали. Так, ото, сей новий лицар, як тільки зявиться, то закінчить діло старого лицаря, що не стане ніяких панів, а будуть одні лише люди в світі, а тоді запанує свята правда на землі, за яку так боровся той лицар...

„А на могилі з давних давен, що весни збираються дівки та парубки на ігрища всякі. Тут вони „довгі лози" водять, „чернчика-горобчика" грають і „купайла" вбирають та на ріку носять... Ви, певне, вже не бачили, що по другім боці тієї могили є річка... На Юрія святого там чоловіки із жінками гуляють, мало що не до самої півночі... Гарні то ігрища і не грішні, бо стародавні... А то ще й була пісня про самого лицаря, але не можу я її добре пригадати собі, а через те вибачайте мені, старому, що мушу так просто скінчити свою казку. Одне ще тільки скажу, що ота могила зовсім не називається могилою, а Дівич-Горою, бо там спочиває дівоча зрада її дівоча вірність, вкупі, а крім того, ще й саму гору дівки насипали"...

Дід Пархом скінчив свою „казку" і, похиливши на груди сиву голову, важко замислився.

Через хвилину схопився, і неждано сказав: „Се я розсказав не від себе, а те, що від батька свого чув, а батько чув від діда, дід від прадіда, — а той уже напевне знав усе добре. Тепер такі часи настали, що нічим не кращі від тодішніх, так, може, той лицар справді прийде... Мусить навіть прийти, бо де-ж то видано, щоб оцей „новий кордон" міг зостатися тут?..."

Підвівся на ноги, випростався і зітхнув:

— Ну, годі мені розбалакувати! Піду я до своєї церковці та в дзвоника подзвоню, щоб усе село знало, що варта є... На добраніч!...

Вклонився низенько і повільно вийшов із хати.

...Вже перед тим, як лягти до ліжка, я почув маленький дзвоник: „дінь, дінь, дон! дінь, дінь, дон!"

То дзвонив дід Пархом, — „щоб усе село знало, що варта є..."

1923 р., грудень, Волинь.

*) Місто Острі́г, стоїть на самісенькому „новому кордоні", яко пограничний „пункт".